

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

TOPLUMUN VERGİYE KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Müslim DEMİR*

ÖZET

Ülkeler artan kamu harcamaları karşısında gelirlerini artırmayı hedeflemişlerdir. Mükellefler her zaman artan vergi oranlarına veya atan vergi sayısına tepki göstermişler ve gösterilen tepkiler bazen bireysel olurken bazen de toplumsal olmuştur. Bu çalışmada toplumun vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkileyen faktörler açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mali Sosyoloji, Vergi, Vergiye Karşı Tepki

FACTORS WHICH EFFECT THE ATTITUDES AND BEHAVIORS OF COMMUNITY TOWARDS TAXES

ABSTRACT

Countries has aimed to increase their income with taxes because of rising government expenditure. Tax payers always show a reaction to rising rates of taxes or the big number of taxes and sometimes reaction in addition to personel has become social. In this study, factors which effect the attitudes and behaviors of community towards taxes has been tried to explain.

Key Words: Financial Sociology, Tax, Reaction Towards Tax

* Celal Bayar Üniversitesi Maliye Anabilim Dalı Doktora Programı (Özel Öğrenci)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

GİRİŞ

Devletin kamu harcamalarını finanse etmek için başvurduğu en önemli gelir kaynağı vergilerdir. Devletin zaman içerisinde yapmak zorunda olduğu görevler hızla artış göstermiş ve buna bağlı olarak devlet harcamaları artmıştır.Devletler artan harcamalar karşısında gelirlerini de artırma yoluna gitmiş ve vatandaşlarından daha çok vergi toplamayı hedeflemiştir. Toplum oluştururan bireyler de vergiye karşı değişik nedenlerle tepki göstermektedir. Çalışmamızda toplumun vergiye karşı tepkinin nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

1.VERGİLEME VE MÜKELLEF PSİKOLOJİSİ

Vergileme sonucunda elde edilecek verim ekonomik ve mali koşullara bağlı olmakla birlikte psikolojik koşullara da bağlıdır. Vergileme, belli bir noktadan sonra mükelleflerin davranışında, verginin mali verimliliğini azaltmakta veya ekonomik ve sosyal bakımdan arzu edilmeyen sonuçlara neden olmaktadır.Vergi mükelleflerinin vergi karşısındaki tutum ve davranışları vergi baskısı,vergi zihniyeti ve ahlakı gibi unsurlar tarafından belirlenmektedir. Vergi baskısını veya tazyikini vergi mükellefinin vergi ödemedi dolaylı iktisadi gücünde meydana gelen azalma nedeniyle duyduğu baskı hissi, vergi zihniyetini veya ahlakını mükelleflerin vergiye ilişkin kurallara uyma isteği, mali anesteziyi ise ödenen verginin mükellefe hissettirmeden alınması olarak tanımlanabilir.¹

2.TOPLUMUN VERGİYE KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Mükelleflerin bir araya gelerek oluşturdukları toplumun vergiye karşı tutum ve davranışlarını belirleyen faktörleri toplumdan kaynaklanan faktörler(dahili faktörler) ve toplumun dışındaki faktörler(harici faktörler) olarak ikiye ayırabiliriz.

¹ B.Naci Muter, A.Kemal Çelebi, Süreyya Sakıncı, **Kamu Maliyesi**, Emek Matbaası, Manisa, 2006, sf:184

3.TOPLUMDAN KAYNAKLANAN FAKTÖRLER(DAHİLİ FAKTÖRLER)

3.1.Toplumun Demografik Yapısı

Yapılan bilimsel araştırmalarda yaşlılar, gençlere göre risk almayı sevmeyen ve vergi kayıpları ile oluşabilecek sosyal baskı veya verginin önemi konularında daha bilinçli tüketicilerdir. Ayrıca yaşlılar, ödedikleri vergilerin karşılığını alacaklarını düşünürler, çünkü bir çok kamu hizmetinden faydalananlar yaşlılardır. Bütün bunlar yaşla vergi bilinci arasında doğru orantılı bir ilişkiye işaret etmektedir. Nitekim, vergiye uyumla yaş arasında yapılan çalışmalar bunu göstermektedir.Bilim adamlarının yaptıkları çalışmada kurallara uyma konusunda pozitif bir ilişki bulunduğu ve yaşlıların daha fazla vergi ahlakına sahip olduğunu göstermektedir.²

Yine yapılan bazı bilimsel çalışmalarda kadınların erkeklere göre gerek vergi katılımı gerekse de vergi mükellefiyeti tutumlarında daha etik davrandıkları tespit edilmiştir. Erkeklere kıyasla bayanların vergi sistemini daha adil olarak gördüklerini, az veya çok vergi kaçırmanın yakalanma olasılığının yüksek olduğunu gelirlerinden daha düşük beyanda bulunma eğilimlerinin daha az olduğunu ve beyan etmeme durumunda alacakları cezanın şiddetli olduğunu düşündükleri anlaşılmıştır.³

Sonuç olarak toplumun vergiye karşı tutum ve davranışları ile aynı toplumun yaşlı bir nüfusa sahip olması veya nüfusunun çoğunluğunun kadınlardan oluşması arasında pozitif bir ilişki vardır.

3.2.Toplumun Eğitim Seviyesi

Öncelikle belirtmek gerekir ki eğitilmiş kişiler vergi mevzuatını ve mevzuatta yapılan değişiklikleri daha kolay ve çabuk anlayabilirler. Eğitim düzeyi yüksek olan mükelleflerin, vergilerin ekonomik işlevleri konusundaki bilinçli tutumları nedeniyle vergi kaçırma konusundaki eğilimlerinin daha düşük olmasına neden olur. Bununla birlikte, eğitimin artması ile birlikte yasalardaki açıklıkları fark eden mükellef bu açıklıklardan yararlanarak vergiden kaçınma yöntemlerini daha kolaylıkla uygulayabilir. Ancak, çalışmaların çoğunda, eğitim

²Ali Rıza Özdemir, Hasan Ayvalı, **Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler**, Maliye Dergisi, Sayı 153, 2007, sf.51

³Janne Chung, **The Effect of Friendly Persuasion and Gender on Tax Compliance Behavior**, Journal of Business Ethics, December 15, 2004, p.133-145

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

düzeyle vergiye gönüllü uyum arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Yani kişinin eğitim seviyesi arttıkça vergiye gönüllü uyum oranının da artması beklenmektedir.⁴

Eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda vergiye karşı bilincin yüksek olması nedeniyle vergi gelirlerinin de yüksek olması beklenirken eğitim düzeyi yüksek aynı toplumda kanunlardaki boşlukların iyi bilinmesi nedeniyle vergi gelirlerinde azalma görülebilmektedir.

3.3.Gelir Düzeyi

Bir ekonomide bir yılda üretilen tamamlanmış mal ve hizmetlerin brüt toplamı Gayri Safi Yurtiçi Hasılayı(GSYİH), GSYİH ile Net Yurtdışı Gelirlerinin toplamı ise Gayri Safi Milli Hasılayı(GSMH) verir. GSMH' dan Amortismanlar çıkartılarak Safi Milli Hasıla(SMH) elde edilir. SMH' dan dolaylı vergilerin çıkartılması ile de Milli Gelir bulunur.⁵

Vergi ödemelerini etkileyen en önemli faktörlerden birisi de milli gelir seviyesinin düşük olmasıdır. Milli gelirin artırılması ve bunun halk arasında adil bir şekilde dağıtılması sonucu mükelleflerin vergi gücü yükselir ve devletin vergi gelirleri de bu şekilde artış gösterir.⁶ Bununla birlikte gelir seviyesinin mükelleflerin gönüllü uyumuna etkisi konusunda birçok araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların çoğu, gelir arttıkça vergi kaçakçılığının da arttığını ortaya koymaktadır.⁷

3.4.Siyasi Tercihler

Vergilendirme yetkisini elinde bulunduran iktidar, zaman ve koşullara göre karar vererek bu yetkisini kullanır. Bir toplumdaki siyasi tercihler o haneden toplanan vergileri de etkiler. Öyle ki iktidardaki partiye karşı olan mükellefler sırf iktidardaki partiye tepki amaçlı vergiyi ödememeyi tercih edebilmektedir.

⁴ C.Can Aktan, Hilmi Çoban, “Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi Perspektiflerinden Vergiye karşı Tutum ve Davranışları Belirleyen Faktörler”, **Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2006, sf:147

⁵ Cafer UNAY, **Makro Ekonomi**, Vipaş Yayınları, Bursa, 2001, sf.22-27

⁶ Gökalp İlhan, **Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler**, Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, <http://www.akademikbakis.org/12/VOEF.htm>, (16.01.2009)

⁷ Ali Çelikkaya, **Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler**, e-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Temmuz 2002, Sayı 5, <http://www.e-akademi.org/makaleler/achelikkaya-1.htm>, (16.01.2009)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

İktidarların sık sık yaptıkları mevzuat değişiklikleri mükellefler açısından güvensiz bir ortam yaratır. Vergi sisteminin yapısını ve etkinliğini bozan uygulamalar, af uygulamaları ve iktidarı kaybetme endişesi ile düşünülmeden acele edilerek uygulanan kısa vadeli geçici çözümler mükelleflerin tepkisine neden olabilmektedir.⁸

3.5.Din ve İnanç

Din ve inanç ile vergi ödeme arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Yaklaşık 600 yıllık tarihi geçmişe sahip Osmanlı Devleti, şer’i hükümlere tabi olan bir İslam devletiydi. Bu nedenle Osmanlı Devleti’nde hemen her alanda şer’i hukuk kurallarının hakimiyeti görülür. Bu durum Osmanlı vergi sisteminin oluşumunda da etkili bir faktör olmuş ve Osmanlı vergi sistemi, şer’i hukuk kuralları çerçevesinde şekillenmiştir. İslam vergi hukukunda görülen zekat, öşür, harac ve cizyeden oluşan şer’i vergiler Osmanlı’da hakim olmuştur. Kur’an, sünnet, icma ve kıyasa dayanan şer’i vergiler dışında, zamanla “örfi” adı verilen ikinci bir vergi grubu daha ortaya çıkmıştır. 1839 yılına yani Tanzimat’ın ilanına kadar, bütün Müslüman Türk devletlerinde kabul edilen vergi sistemi aynıdır ve temelde fıkıh kitaplarında ifadesini bulan mali hükümlerinden ibarettir.⁹

Amerika Birleşik Devletleri'nin Princeton Üniversitesi'nde Osmanlı ve modern Türk tarihi araştırmalarıyla bilinen tarihçi Prof. Dr. Heath Lowry, Osmanlı Devleti’ni 600 yıl ayakta tutan iki en önemli unsurun adalet ve vergi sistemi olduğunu dile getirmiştir.¹⁰ Yani Osmanlı Devletinde vergilerin şer’i hükümlere dayanması neticesinde özellikle Müslümanlar vergi ödemeyi temel bir görev olarak algılamışlardır.

3.6.Kişilerin Kamusal Hizmetlerden Yararlanama Düzeyi

Siyasi otorite kamusal mal ve hizmetlerden kimlerin ne kadar yararlanacağına karar verebilmektedir. Vergilerin toplanmasında ölçü, hizmetlerden elde edilen fayda(Lindahl

⁸ Özgür Biyan, “Vergilemenin Nihai Niteliğinden Sapmasının Siyasal, Ekonomik ve Sosyal Nedenleri”, <http://www.bayar.edu.tr/~iibf/sakinc/KamuMaliyesi/OzgurBIYAN.pdf>, (16.01.2009)

⁹ C.Can Aktan, “Osmanlı Vergi Sistemi ve Anayasal İktisat Perspektifinden Bir Değerlendirme”, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/maliye-tarihi/anayasal-perspek-osmanli.pdf, (16.01.2009)

¹⁰Osmanlı Araştırmaları, Prof. Heath Lowry ile söyleşi, <http://www.os-ar.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=501334> (17.01.2009)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

Fiyatı) değil kişilerin ödeme gücüdür. Böylece kişilerin yaptığı vergi ödemesinin faydası ile yararlanılan kamu hizmetlerinin faydası arasında orantısızlık ortaya çıkmakta, bu orantısızlık mali rant ve mali sömürü kavramalarıyla açıklanmaktadır. Mali rant, ödenen vergi payının faydasının yararlanılan kamu hizmetlerinin faydasından düşük olmasını ifade eder. Mali sömürü ise yararlanılan kamu hizmetlerinin faydasının ödenen verginin faydasından düşük olmasıdır.¹¹ Yani toplumda bazı kesimler kamusal hizmetlerden daha az yararlandığı halde daha fazla vergi öderler(Mali Sömürü), bazı kesimler de kamusal hizmetlerden daha fazla yararlanırken daha az vergi öderler(Mali Rant).

Vergi uyumuna etki eden sosyo-psikolojik faktörler arasında yer alan hükümet-birey ilişkileri değişik yönleriyle vergi uyumunu artırıcı veya azaltıcı özellikler içerebilmektedir. Bu çerçevede, vergileme yetkisini elinde tutan ve toplanan gelirleri kullanan siyasal otoritenin nasıl algılandığı belirleyici olabilmektedir. Bunun için; kamu harcamalarının yapılış süreci ve bu süreçte ortaya çıkabilen aşırı bürokrasi, israf ve yolsuzluk gibi sorunlar; vergi mükelleflerinin vergilerinin karşılığını alıp-almadıklarına yönelik inançları; sunulan kamusal hizmetlerin kalitesi ve hizmetleri sunuş biçimi gibi önemli konular üzerinde durulması gerekmektedir.¹²

4.TOPLUMUN DIŞINDAKİ FAKTÖRLER(HARİCİ FAKTÖRLER)

4.1.Vergi Oranları

Genel olarak değerlendirildiğinde, mükelleflerin vergileme karşısındaki tutumlarının en önemli belirleyicisi, mükellefler üzerinde oluşan vergi yüküdür. Vergi yükünün belirleyicisi ise, vergi oranlarıdır. Dolayısıyla, vergi oranlarının mükelleflerin psikolojik tutumlarını belirlemede önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir.¹³ Vergiye gönüllü uyum ile ilgili çalışmalar incelendiğinde vergi oranları ile vergiye gönüllü uyum arasında yakın bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Arthur Laffer tarafından ortaya konulan ve vergi oranları ile vergi gelirleri arasındaki ilişkiyi gösteren çalışma oldukça önemlidir. Laffer analizinde vergi

¹¹ Aktan, Çoban, a.g.m., sf.144

¹² Mehmet Tunçer, “Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 57.Cilt, Sayı 3, 2002, sf.125

¹³ C.Can Aktan, Dilek Dileyici, Özgür Saraç, “Vergilere Karşı Tepkilerin Anatomisi”, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/kamu-maliyesi/vergi-sosyopsikoloji.pdf,(17.01.2009)

oranlarının belli bir orandan sonra vergi gelirlerini düşüreceğini belirtir. Vergi oranları optimal seviyenin üzerine çıktığı zamanlarda vergi gelirleri azalmaya başlar, çünkü insanlar çalışmak yerine vergisiz para kazanma yollarını ararlar ve kayıt dışılık ortaya çıkar. Sonuç olarak vergi oranları ile toplumun vergiyi ödeme isteği arasında negatif bir ilişki vardır.

4.2.Vergi Denetimi ve Cezalar

Devlet, denetim yaparak düşük vergi verenleri veya hiç vergi ödemeyenleri tespit etmeye çalışır.Vergi denetiminde esas olan etkinliktir.İyi bir vergi denetimi ile toplum üzerinde oluşturulan korku ve baskı neticesinde mükellefler gerçek beyanlarda bulunmak zorunda kalacaktır.

Vergi mükellefleri vergi kaçırma, vergi kaçakçılığı gibi davranışlarda bulunurken fayda ve maliyet hesaplaması yaparlar ve tercihlerini buna göre belirlerler.Mükelleflerin yapacağı fayda-maliyet analizlerinin en temel belirleyicisi vergi suç ve cezalarıdır. Mükellefler denetim etkinliğine bağlı olarak yakalanma olasılıklarını ve cezaların etkinliğini göz önünde bulundurarak vergiye tabi kazançlarının ne kadarını beyan edeceklerini veya ne kadarını kaçırabilecekleri konusundaki tercihlerini yapacaklardır.¹⁴

4.3.Vergi Afları

Vergi affı, vergi kanunlarına aykırı hareket edenlere uygulanan idari ve hukuki yaptırımların ortadan kaldırılması olarak tanımlanabilir. Vergi aflarının, hükümetlere acil gelir sağlayabilmesinin ötesinde vergi uyumuna ilişkin olarak daha fazla mükellefin kayıt altına alınması ve daha sıkı uygulamaları içeren yeni bir vergi rejimine geçilmesini kolaylaştırması gibi bazı yararları vardır. Vergi afları uygulamadan önce ve sonra gerekli önlemlerin alınmaması veya alınsa bile bunların başarılı olmaması ve mükellefe sık sık vergi affı uygulamasına başvurulabileceği şeklinde izlenim verilmesi durumunda ise mükelleflerin adalet düşüncelerinin zedelenmesinden uzun dönemde vergi uyumunun azalmasına kadar bir dizi olumsuzluğa neden olmaktadır.¹⁵ Hükümetlerin siyasi kaygılarla veya başka nedenlerle sık sık vergi affı uygulamasına gitmesi sonucunda toplumda oluşan “Nasıl olsa ilerde bir af

¹⁴ Aktan,Çoban, a.g.m., sf.146

¹⁵Mehmet TUNÇER, “Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi”, <http://idari.cu.edu.tr/igunes/makale/vergiaffi.doc>.(17.01.2009)

çıkarması” düşüncesi, ödenmesi gereken vergilerin ertelenmesine veya hiç ödenmemesine neden olmaktadır.

4.4.Devletin Yönetim Şekli

Siyasi iktidarın kaynağına ilişkin değişik görüşler öne sürülmüştür.Bunlardan bir tanesi olan Teokratik Teoriye göre siyasi iktidarın kaynağı ilahidir. Çoğu İslam devletinde hükümdarlar iktidarlarını dini kurullarla pekiştirmişlerdir. Böylece hükümdara karşı gelmek dolaylı olarak Allah’ a karşı gelmek olacağından toplumu yönetmek daha kolay olmuştur. Osmanlı Devletinde padişah aynı zamanda halife unvanını da taşıdığından hem dünyevi hem de dini gücü bulunmaktaydı. Diğer bir teori olan Halk Egemenliği Teorisine(Demokrasi) göre siyasi iktidarın kaynağı halktır. Toplum, kendisini yönetecek kişileri(temsilcilerini) oylarıyla seçer.¹⁶

Siyasal yönetimin yasallığı, demokrasinin temel araçlarının uygulanma düzeyi ve diğer siyasi faktörler toplumun vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkiler. Örneğin özellikle Avrupa ve Amerika’ da halk “Temsilsiz Vergileme” ye karşı gelmiş ve isyan hareketlerine neden olmuştur. Genel olarak halkın kendi temsilcilerini özgür iradeleri ile seçebildiği ve denetleyebildiği demokratik rejimlerde vergiyi gönüllü ödeme eğilimi daha yüksektir.¹⁷ Osmanlı Devletinde ise padişahların konumlarından dolayı vergi sistemi uzun yıllar başarı ile uygulanmıştır.

SONUÇ

Toplumun vergiye karşı tutum ve davranışları ile aynı toplumun yaşlı bir nüfusa sahip olması veya mükelleflerinin çoğunluğunun kadınlardan oluşması arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda vergiye karşı bilincin yüksek olması nedeniyle vergi gelirlerinin de yüksek olması beklendiği ancak eğitim düzeyi yüksek aynı toplumda kanunlardaki boşlukların iyi bilinmesi nedeniyle vergi gelirlerinde azalma olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla eğitim ile vergiye karşı tutum ve davranış arasında hem negatif hem de pozitif bir ilişki vardır. Araştırmaların çoğu, gelir arttıkça vergi kaçakçılığının da

¹⁶ Ali Öztekin, **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001, sf.14-15

¹⁷ C.Can Aktan, Dilek Dileyici, İstiklal Y.Vural, **Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, sf.132

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

arttığını ortaya koymuş dolayısıyla gelir ile vergi ödeme arasında negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Yine belli bir coğrafyada hakim olan siyasi tercih ile iktidardaki siyasi parti arasındaki ilişkinin, vergilerin dini temellere dayalı olup olmaması, toplanan vergilerin doğru yerlerde harcanıp harcanmadığı ve de toplumun devlete olan güveninin vergiye karşı tutum ve davranışları etkilediği açıktır.

Harici faktörlerden olan vergi oranları ile vergi ödeme davranışı arasında negatif bir ilişkinin olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Mükelleflerin yapacağı fayda-maliyet analizlerinin en temel belirleyicisi olan vergi suç ve cezaları ile özellikle toplum üzerinde oluşturulan korku ve baskı neticesinde mükelleflerin gerçek beyanlarda bulunmalarının sağlanmaya çalışıldığı ancak siyasi kaygılarla çıkartılan af uygulamaları nedeniyle toplumun vergi ödeme istekliliğinin azaldığı anlaşılmıştır. Son olarak siyasi iktidarın kaynağının dini olup olmadığı ve vergilendirme yetkisinin kaynağının da toplumun vergiye karşı tutum ve davranışları etkilediği tarihi tecrübelerden anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

AKTAN, C.Can DİLEYİCİ, Dilek Y.VURAL, **İstiklal Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006

AKTAN, C.Can “**Osmanlı Vergi Sistemi ve Anayasal İktisat Perspektifinden Bir Değerlendirme**”,http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktanarastirmalari/maliye-tarihi/anayasal-perspek-osmanli.pdf, (16.01.2009)

AKTAN, C.Can DİLEYİCİ, Dilek SARAÇ, Özgür “**Vergilere Karşı Tepkilerin Anatomisi**”, http://www.canaktan.org/canaktan_personal/canaktan-arastirmalari/kamu-maliyesi/vergi-sosyopsikoloji.pdf, (17.01.2009)

BİYAN, Özgür “**Vergilemenin Nihai Niteliğinden Sapmasının Siyasal,Ekonomik ve Sosyal Nedenleri**”,<http://www.bayar.edu.tr/~iibf/sakinc/KamuMaliyesi/OzgurBIYAN.pdf>, (16.01.2009)

ÇELİKKAYA, Ali **Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler**, e-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı 5, Temmuz 2002, <http://www.e-akademi.org/makaleler/acelikkaya-1.htm> , (16.01.2009)

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 18

Ekim – Kasım – Aralık 2009

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ENGLISH

РУССКИЙ

КЫРГЫЗЧА

CHUNG, Janne **The Effect of Friendly Persuasion and Gender on Tax Compliance Behavior**, Journal of Business Ethics, December 15, 2004

ÇOBAN, Hilmi, AKTAN, C.Can “Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi Perspektiflerinden Vergiye karşı Tutum ve Davranışları Belirleyen Faktörler”, **Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi**, Seçkin Yayınları, Ankara,2006

İLHAN, Gökalp **Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler**, Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 12, <http://www.akademikbakis.org/12/VOEF.htm>, (16.01.2009)

MUTER,B.Naci ÇELEBİ, A.Kemal SAKINÇ, Süreyya, **Kamu Maliyesi**, Emek Matbaası, Manisa, 2006

Osmanlı Araştırmaları, **Prof. Heath Lowry ile söyleşi**, <http://www.os-ar.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=501334> (17.01.2009)

ÖZDEMİR, Ali Rıza Ayvalı,Hasan Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler, Maliye Dergisi, Sayı 153, 2007

ÖZTEKİN, Ali, **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001

TUNÇER, Mehmet, “**Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi**”, <http://idari.cu.edu.tr/igunes/makale/vergiaffi.doc>,(17.01.2009)

TUNÇER, Mehmet, “**Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi**”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 57.Cilt, Sayı 3, 2002

UNAY, Cafer **Makro Ekonomi**, Vipaş Yayınları, Bursa, 2001